

کسیانیه؛ حقیقت یا افسانه

(فرقه بابی منسوب به مختار ثقفی)

مؤلف:

سید ابراهیم سید علوی

شرکت چاپ و نشر بین الملل

نام کتاب: کیسانیه؛ حقیقت یا افسانه (فرقه‌هایی منسوب به مختار ثقفی)

مؤلف: سید ابراهیم سید علوی

نوبت چاپ: اول - بهار ۱۳۹۴

نیتوگرافی، چاپ و صحافی: الوان، ایمان

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۹۵۰۰۰ ریال

صفحه‌آرایی: نادر شالیان

طراحی جلد: محمدرضا نبوی

مسئول تولید: شریف شایسته

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۴-۶۶۷-۵

شرکت چاپ و نشر بین‌الملل

دفتر مرکزی:

تهران، میدان استقلال، سعدی جنوبی، پلاک ۲،

طبقه سوم

تلفن: ۰۲۱-۳۳۹۳۲۹۵۹

نمابر: ۳۳۱۱۸۶۰۲

فروشگاه مرکزی:

میدان فلسطین، ضلع شمال شرقی، پلاک ۲ و ۵

تلفن: ۰۲۱-۸۸۹۳۱۹۸۰

نمابر: ۸۸۹-۳۸۴۳

سرشناسه

: سید علوی، سید ابراهیم، ۱۳۱۸ -

عنوان و نام پدید آور: کیسانیه: حقیقت یا افسانه (فرقه‌هایی منسوب به مختار ثقفی)/

مؤلف: سید ابراهیم سید علوی

: تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین‌الملل، ۱۳۹۳

مشخصات نشر

: ۱۶ ص: ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م

مشخصات ظاهری

: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۴-۶۶۷-۵

شابک

وضعیت فهرست نویسی: فیا

: کتابنامه: ص [۱۵۹] - ۱۶۰: همچنین به صورت زیرنویس

پادداشت

: کیسانیه

موضوع

: شیعہ -- فرقه‌ها

موضوع

: سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین‌الملل

شناسه افزوده

: ۱۳۹۳ ک ۹ س/۲۳۹/۷ BP

رده بندی کنگره

: ۲۹۷/۵۳۶

رده بندی دیویی

: شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۳۹۸۰۷

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری،

اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره‌ی کامپیوتری

اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و

بررسی، اقتباس در گیمه در مستندنویسی و مانند

آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق

مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فہرست

۱	 مقدمہ
۷	 کیسان کیست؟
۹	 کیسانہ کیستند؟
۱۱	 دور نخست
۱۳	 دور دوم
۱۴	 دور سوم
۱۹	 کیسانہ چیست و کئی بوجود آمده است؟
۲۳	 محمد بن الحنفیہ
۳۰	 داوری حجر
۳۶	 نقد و بررسی قصہ
۳۷	 مختار بن ابی عبید
۴۳	 خلاصہ نظر مورخان
۴۵	 ارتباط عقیدتی - سیاسی مختار با محمد حنفیہ
۴۸	 ارتباط بہ صورت دیدار
۵۱	 ماہیت نہضت مختار
۵۸	 هدف مختار
۶۱	 کیسانہ پس از وفات محمد حنفیہ
۶۹	 کیسانیان پس از وفات عبداللہ

۷۲	قصه نزاع آل علی (علیه السلام).....
۷۵	کیسانی گری در قرن دوم.....
۷۷	تولدی دوباره.....
۸۱	وصیت نامه.....
۹۰	بطلان وصیت نامه مزبور.....
۹۸	سند وصیت نامه.....
۹۹	حکومت رعب و وحشت.....
۱۰۱	وصیت نامه ای دیگر.....
۱۱۳	پیشگویی ها.....
۱۱۵	یک پیشگویی برجسته.....
۱۱۶	پیشگویی شکفت دیگر.....
۱۱۸	پیشگویی سوم.....
۱۲۰	پیشگویی چهارم.....
۱۲۱	چگونگی بهره برداری.....
۱۳۳	فرقه بیانیه.....
۱۳۵	فرقه حارثیه.....
۱۴۱	فرقه عباسیه.....
۱۴۱	عباسیه هاشمیه.....
۱۴۷	فرقه رزامیه.....
۱۴۹	هریریه (یا ابوهریریه).....
۱۵۱	ابومسلمیه.....
۱۵۹	منابع.....

مقدمه

در عالم بشری، واقعیات و اوهام سخت در هم آمیخته و حق و باطل به شدت با هم مشتبه شده است و احیاناً، کسانی به انگیزه‌هایی، حق را باطل قلمداد کرده و در مواردی نه‌چندان اندک، جامه حق بر اندام باطل پوشانده‌اند.

در کتب تاریخ ملل و نحل، از مذاهب و نحله‌هایی سخن به میان آمده و افکار و عقایدی به کسانی نسبت داده شده است که امروزه از آنها، اثری نیست. در بدو نظر، گفته می‌شود که آن مذاهب و نحله‌ها و فرقه‌ها، از بین رفته و پیروان آنها به کلی منقرض گشته‌اند. این احتمال را شیخ مفید^۱ ابراز کرده است.

با دقت نظر بیشتر و مقایسه جریان‌های مشابه تاریخی و فرهنگی در پرتو یک تحلیل منطقی، نظری دقیق‌تر می‌توان ارائه داد که از کجا معلوم که چنان اشخاص و چنان افکار، حقیقتاً وجود داشته‌اند؟ بلکه به گمان معقول (و حتی قابل اثبات) این‌ها افسانه‌ای بیش نیستند که

بازیگران صحنه‌های عصری و تشنگان حکومت و منصب‌های سیاسی دینی آنها را آفریده و به قصد مخدوش کردن چهره جبهه مخالف خود، این مقوله‌های کذابی را در پشت پرده‌های توطئه خلق کرده و به خلق الله منسوب داشته‌اند تا بدان وسیله، خود را به هدفشان - که همانا سلطه و مطامع دنیوی است - گام‌هایی نزدیک‌تر برده باشند.

واقعیت آن است که پیکار و جنگ گرم همواره با نوعی نبرد و جنگ سرد توأم بوده است. جویندگان قدرت و حاکمیت، در کنار میدان‌های رزم - که در آنها افراد و ساز و برگ نظامی و تسلیحاتی، کارساز است - جبهه‌ای دیگر گشوده‌اند که آن را اصطلاحاً جنگ سرد روانی تبلیغاتی و گاه تهاجم فرهنگی می‌نامیم و هم‌چنان‌که سلاح‌های جنگی در اطوار تاریخ متحول بوده، ابزار این‌یورش و شیخیون نیز همواره تحول و دگرگونی داشته است؛ لیکن ماهیت هر دو در درازنای تاریخ همان است که بود.

اگر در میدان‌های کارزار نظامی رزمی، عناصر جنگجو و سربازان خشن و دوره‌دیده و آشنا با انواع اسلحه و کاربرد آنها هستند، برعکس گردانندگان این جبهه، چهره‌های به ظاهر آرام و آراسته‌اند که خود را در پوشش علم و ادب و تاریخ جلوه‌گر می‌سازند؛ چندان‌که ناآشنا با این نوع جریان‌ات شوم و ناروا و به این‌گونه شگردهای نامبارک، به سادگی نمی‌تواند آنان را شناسایی کند.

اینان قلم‌به‌مزدانی‌اند که با دریافت ثمن بخش، در کنار طاغوت‌ها

قرار گرفته و از راه صلح ریایی و به شیوه بازیگری های ابلیسی، جاده دشوار سیاسی و نظامی را برای قدرت طلبان هموار ساخته اند.

آیا کیسانیه - به گونه ای که در کتب تاریخ و ملل و نحل آمده است - حقیقتاً وجود داشته اند و آیا آن عقاید و افکار کلامی - که به اشخاصی نسبت داده می شود - واقعیت داشته است؟ یا همه آنها افسانه ای بیش نیست که دست پلید سیاست آنها را آفریده است و در ورای وهم و خیال و در جهان خارجی، واقع نشده اند؟!

آیا جریان کلامی سیاسی کیسانیه همانند ماجرای رسوای سبئیّه است که سال ها ناآگاهان را فریفت و کتاب ها و رساله هایی از اراجیف پُر شد تا این که در قرن حاضر، استادان زبردست تاریخ و ادب و حدیث آستین بالا زدند و با تحقیقی عادلانه و درخور تحسین و تمجید نشان دادند که نه ابن السّوادی ای در جهان بوده و نه عبدالله سبا با آن ویژگی ها و فضاحت ها، واقعیت تاریخی داشته است؛ بلکه این افسانه ای است که دشمنان شیعه دوازده امامی به نفع جریان مخالف، ساخته و پرداخته اند و اذهان بی خبرانی را قرن ها به خود مشغول کرده و فتنه هایی در میان امت اسلامی به وجود آورده اند.

دکتر طه حسین مصری^۱ و علامه سید مرتضی عسکری^۲ در این زمینه عالمانه ترین سخن را گفته و سالم ترین روش تحقیق را در پیش گرفته اند.^۳

۱. رک: علی و بنوه، ص ۹۸ و ۹۹ (جنگ صفین).

۲. رک: عبدالله بن سبا و أساطیر آخری.

۳. علامه عسکری ابن سبا و داستان او را ساخته و پرداخته سیف بن عمر تمیمی (درگذشته)

به نظر نگارنده، داستان علویان سوریه و جز آن و ماجرای فاطمیان مصر و امثال آنان - که تاریخ درباره‌شان سخن می‌گوید و با واقعیت‌های موجود تطابق ندارد و با آنچه علمای بزرگ این جمعیت (که امروز از آزادی قابل توجهی برخوردارند) اظهار می‌دارند، سازگار نیست - از همان مقوله است و نیازمند به تحقیق و بررسی علمی بیشتری است.

به سخن روشن‌تر، علی‌اللهی بودن علویان یا باطنی‌گری فاطمیان (به شکلی که امروزه مطرح است) چندان مسأله روشنی نیست؛ زیرا رقابت تند و تیز عباسیان با فاطمیان مصر و تلاش شبانه‌روزی زمامداران و خلیفگان عباسی در از میان بردن فاطمیان - که در شمال آفریقا و مصر، حاکمیت نیرومندی داشته‌اند - از نکاتی است که هیچ پژوهشگری نباید از آن غافل باشد. تنظیم طوماری علیه فاطمیان و به قصد خدشه وارد کردن به نسب ایشان و امضای بسیاری از معاریف زمان تحت فشار حکومت عباسیان بغداد در پای آن و امتناع سید شریف رضی از امضای آن... از مسلمات تاریخ است^۱ و با خواندن آن ماجرای تاریخی، می‌توان به حقایق پشت پرده پی برد. این سند روشن تاریخی را نادیده نمی‌توان گرفت که سید شریف رضی حکومت فاطمیان را خوش داشت و اقامت در بغداد و زیر سلطه عباسیان بغداد را ذلت می‌انگاشت:

← (۱۷۰) می‌داند؛ همان که دانشمندان رجال‌شناس بر دروغ‌گویی و جعل و وضع بودن او اتفاق نظر دارند.

۱. الشَّریف الرُّضی، ص ۳۹؛ نوابغ الفکر العربی، ص ۴۱۷.

ما مُقامي على الهَوَان؟ و عندي مَقُولُ صَارَمٌ و أَنْفٌ حَمِيٌّ
 و إِبَاءٌ مَحْلُوقٌ بِي عَنِ الضَّيِّ مِ كَمَا رَاغَ طَائِرٌ وَحْشِيٌّ
 أَيُّ عَذْرِ لَهُ إِلَى الْمَجْدِ إِنْ ذُلُّ لَ غَلَامٌ فِي غِمْدِهِ الْمَشْرِفِيُّ
 أَلْبَسَ الذُّلَّ فِي دِيَارِ الْأَعَادِي وَ بِمَصْرَ الْخَلِيفَةُ الْعُلُويُّ؟
 مَنْ أَبْرَهُ أَبِي وَ مَوْلَاهُ مَوْلَا ي، إِذَا ضَامَنِي الْبَعِيدُ الْقَصِيُّ
 لَفَّ عِرْقِي بِعِرْقِهِ سَيِّدَا النَّا سِ جَمِيعًا: مُحَمَّدٌ وَ عَلِيٌّ
 إِنْ ذُلَّسِي بِذَلِكَ الْجَوْ عَزُّ وَ أُوَامِسِي بِذَلِكَ النَّفْعِ رَيُّ

- چرا به خواری تن دهم؟ من شمشیری آخته دارم و شرف و غیرتی.
- من همانند پرنده‌ای بلندپرواز، از دسترس تجاوزگران حرمت‌شکن، بدورم.
- مردی با تیغ آهیخته، چه عذری دارد اگر از جست‌وجوی مجد و شرف بیشتر، باز نشیند؟!
- آیا در دیار دشمنان، جامه‌ خواری بر تن کنم و خلیفه فاطمی تبار در مصر باشد؟
- همو که پدر او پدر من است و سرور او و سرور من؛ آن‌گاه که بیگانگان قصد ستم کنند.
- رگ و پی من به رگ و پی او پیچیده است و نقطه‌ اتصال دو سرور آدمیان‌اند: محمد و علی صلی‌الله‌علیهما‌وآلهما.
- اگر در آن‌فضا، دلیل هم باشم، عزیز و برخوردارم و در آنجا در عین تشنگی، سیراب!

با این همه، آیا می‌توان باور داشت شریف (با آن سلامت فکر و علو اندیشه) به خلفایی تمایل داشته باشد که تفکرات خاص باطنی‌گری دارند و آیا می‌توان پذیرفت که حکیم ناصر خسرو (با همه کیاست و فطانت و تعالی فکری که در آثارش هویدا است) از چنان جریان‌هایی، پیروی می‌کرده است؟

حقیقت آن است که عباسیان تشنه قدرت، همانند هم‌پالکی‌های خود در طول تاریخ، برای رسیدن به مقاصد شوم سیاسی و حکومتی، از هیچ عملی فروگذار نمی‌کردند؛ چنان‌که در همین زمینه، علاوه بر ایجاد تردید در نسب فاطمیان، در نسبت‌های ناروایی دیگر، غوغا راه انداختند و صفحات تاریخ را جداً تیره و تار کردند.

در این مقال، از کیسانیه سخن خواهیم گفت و در همین جا یادآور می‌شویم که در طرح اصل مطلب، از ابتکار نویسنده و پژوهشگر معاصر آقای عبدالواحد انصاری در کتاب *مذاهب ابتدعتها السیاسة فی الإسلام* بهره‌مند بوده‌ایم. گزارش‌گونه‌ای از این کتاب، همراه با اصلاحاتی چند، ارائه خواهیم داد و در صورت امکان، به منابع دست‌اول استناد خواهیم کرد.